

מחווון תשובות לשאלון אזרחות לעולים חדשים, מס' 034284, חורף תשפ"ב

הנחיות כלליות:

- * במחווון זה כתובות בקיצור תשובות על שאלות המבחן והנחיות למתן הציון.
- * במחווון מוצגים רכיבי התשובה העיקריים. אם התלמיד כלל בתשובתו רכיב שאינו כלול במחווון, על המעריך לבדוק אם הוא נכון, על פי ספרי הלימוד ובהתייעצות עם מעריך בכיר.
- * במתן הציון יש להימנע מהשפעות שנובעות מכתב היד, מסגנון הכתיבה ומאורך התשובה. יש להעריך רק את מה שנדרש בשאלה, ולא יותר מכך.
- * לוכסן ① מסמן תשובה חלופית (זו או זו מתקבלת באותה מידה). חלקי תשובה המובאים בסוגריים אינם הכרחיים לקבלת ניקוד מלא.
- * ההנחיות במחווון מנוסחות בלשון זכר, ומכוונות למעריכות ולמעריכים כאחד.

פרק ראשון

על הנבחן לענות על שש שעיה סעיפים מן השאלות 1-3 (לכל סעיף – $10\frac{2}{3}$ נקודות).

1. מדינת ישראל – מדינה יהודית

א. הצדקה היסטורית:

- הצדקות להקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל הקשורות לאירועים היסטוריים.
- בה הוא קם, התעצב ויצר נכסי תרבות ובראשם התנ"ך.
- במהלך הגלות המשיך העם לקוות ולהתאמץ לשוב לארץ-ישראל.
- בדורות האחרונים נעשה מאמץ לשוב לארץ, ובעקבות זאת יש בארץ יישוב יהודי ומבוסס.
- השואה הוכיחה שיש הכרח לפתור את בעיית האנטישמיות באמצעות מדינה יהודית.
- השתתפות היישוב היהודי במלחמת העולם השנייה הקנתה לו את הזכות להימנות עם העמים באו"ם.

הצדקה בין-לאומית:

- הצדקה להקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל הנובעת מתמיכה / הכרה בין-לאומית בזכותו של העם היהודי למדינה בארץ-ישראל.
- החלטות רשמיות של מדינות וגופים בין-לאומיים / דוגמאות: הצהרת בלפור, כתב המנדט, החלטת האו"ם על החלוקה (החלטה 181).

הצדקה טבעית:

- לכל עם יש זכות שתהיה לו מדינה. לעם היהודי יש זכות כמו כל עם להיות במדינתו הריבונית.

ב. בין מדינת ישראל ליהודי התפוצות:

- עידוד העלייה.
- סיוע ליהודים בגולה הסובלים מאנטישמיות.
- סיוע לקהילות יהודיות בתחום החינוך היהודי וטיפוח התרבות היהודית.

בין יהודי התפוצות למדינת ישראל:

- סיוע כלכלי (תרומות)
- תמיכה פוליטית במדיניות הממשלות שלהם התומכות בישראל.
- פעילות במוסדות ציוניים.
- ביקורי תיירים – גילויי הזדהות עם ישראל.

ג. שני סוגים של זהות של היהודים במדינת ישראל:

- זהות לאומית: השתייכות לקבוצה שלה יסודות משותפים אתניים-תרבותיים או יסודות פוליטיים (רעיוניים) כגון לאום יהודי או ישראלי או דרוזי או צ'רקסי או פלסטיני וכו'.
- זהות דתית: השתייכות לקבוצה שיש לה יסודות רעיוניים ואורח חיים המבוססים על דת משותפת כגון דת מוסלמית, דת יהודית, דת דרוזית וכו'.
- זהות אזרחית: הקשר בין האדם למדינה שבה הוא אזרח, למדינה שבה הוא מתגורר בדרך כלל. הזהות – ישראלית.

2. רשויות השלטון במדינת ישראל**א. בית המשפט המחוזי:**

- דן בכל עניין שאינו בסמכותו של בית משפט השלום או בסמכותו הייחודית של בית דין אחר.
- דן במשפטים שבהם העונש על העבירות שביצעו הנאשמים הוא יותר משבע שנות מאסר.
- בעניינים אזרחיים דן בתביעות בסכום של יותר ממיליון שקלים.
- דן בעתירות של אסירים, בערעורים בענייני מיסים ובערעורים על פסקי דין של בתי משפט השלום והמחוזי.

ב. תפקידי הממשלה:

- קביעת מדיניות / קבלת החלטות.
- סמכויות חקיקה / התקנת תקנות וצווים.
- התקנת תקנות לשעת חירום: תקנות מיוחדות שנועדו להגן על המדינה, על ביטחון הציבור ועל שירותים חיוניים.
- סמכות שיורית: הממשלה מוסמכת לעשות כל דבר שהחוק אינו מטיל על רשות אחרת.

ג. אחריות משותפת:

- אחריות של הממשלה כולה כלפי הכנסת. אחריות זו חלה על החלטות שקיבלה הממשלה במשותף ועל ההחלטות שקיבל כל אחד משריה. לאחר שהתקבלה ההחלטה בממשלה היא מחייבת את הכל השרים ובכלל זה את השרים שהתנגדו לה.
- אין שר רשאי לבקר את החלטותיו של שר אחר ולבקר בפומבי את החלטות הממשלה. אם הוא מחליט לבקר בפומבי את החלטת הממשלה, עליו להתפטר מן הממשלה לפני שהוא מבקר אותה.

אחריות מיניסטריאלית:

- מוטלת על כל שר מעצם היותו מופקד על משרד ממשלתי מסוים.
- אחראי לכל הנעשה במשרדו.
- אחראי כלפי הכנסת, כלפי ראש הממשלה.

3. המדינה הדמוקרטית**א. עקרון שלטון העם:**

- ציבור האזרחים / העם הוא מקור הסמכות לשלטון.
- ציבור האזרחים משתתף בבחירות, ובהן נבחרים נציגי העם לשלטון.
- הסבר כיצד העיקרון בא לידי ביטוי באחד מתפקידי הכנסת: ייצוג אזרחים / בית הנבחרים.

ב. שאילתה:

שאלה שחבר כנסת מציג לאחד משרי הממשלה ועוסקת בתחום פעילותו של המשרד הממשלתי שהשר מופקד עליו. שאילתה יכולה להיות בכתב (מוגשת ליושב ראש הכנסת) או בעל-פה. השר חייב להשיב על השאילתה בתוך זמן קצוב (עד 21 ימים).

המטרה – באמצעות שאילתה חבר כנסת יכול לקבל מידע מן הממשלה על פעילותיה ועל מחדליה.

ג. אפליה פסולה:

פגיעה בזכות לשוויון בשל הענקת יחס שונה לבני אדם ללא סיבה מוצדקת, ובפרט בשל זהות, שיוך סממן חיצוני או מגבלה כלשהי (דת, גזע, מין, העדפה מינית, צבע עור, מוצא, מראה חיצוני, מוגבלות מסוימת).

כיצד בא לידי ביטוי בקטע:

- המנהלת החדשה גילתה שהשכר שלה נמוך במידה רבה מן השכר שקיבל המנהל הקודם, אף על פי שהיא מבצעת את אותה עבודה שביצע המנהל הקודם, ויש להם אותם כישורים ואותו ותק.
- המנהלת החדשה מבצעת את אותה עבודה בדיוק ויש לה אותם כישורים, אך משכורתה נמוכה ממשכורתו של המנהל הקודם. כלומר היא קיבלה יחס שונה, שכר נמוך יותר ללא סיבה מוצדקת. כי שניהם שווים, בעלי אותם נתונים של כישורים וותק.

פרק שני

על הנבחן לענות בקצרה על שלוש מהשאלות 4-8 (לכל שאלה – 12 נקודות).

4. סמלים של מדינת ישראל המבטאים את אופייה היהודי:

- × – **מנורה** ✓ בה שבעה קנים, משני צידיה ענפי זית ומתחתיה המילה "ישראל": המנורה הייתה כלי פולחן בבית המקדש.
- **ענפי זית** הם סמל לאומיות מודרני וכמיהה לשלום / אחד משבעת המינים / יכול להוציא חוטרים המסמלים המשכיות.
- **ישראל** הוא השם החדש שניתן ליעקב וכן היה שמה של ממלכת ישראל בתקופת בית ראשון.

דגל ישראל מבטא את האופי היהודי של המדינה:

- הצבעים כחול ולבן הם צבעי הטלית.
- מגן דוד הוא סמל יהודי מסורתי
- **ההמנון הלאומי "התקווה" מבטא את האופי היהודי של המדינה:**
- מבטא את הגעגועים לארץ-ישראל ואת השאיפה לריבונות יהודית בה.

5. האופי הדמוקרטי של המדינות על פי הכרזת העצמאות:

- שלטונות נבחרים וסדירים.
- תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה.
- תבטיח שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה.
- תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות (זכויות מיעוט), תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות.

6. חשאיות:

- יש להבטיח את חשאיות הבחירה ולא לאפשר לראות מה בחר הבוחר.
- היא תנאי לבחירות דמוקרטיות כי בכך נמנעת אפשרות להפעיל לחץ על הבוחר ומובטחת לו בחירה חופשית.

7. מושגים:**– חוק חג המצות:**

- החוק אוסר על בעל עסק להציג בפומבי מוצר חמץ למכירה או לצריכה בחג הפסח בתחומו של יישוב שמרבית תושביו הם יהודים.

– חופש הביטוי:

- זכותו של כל אדם לבטא כל דעה, רגש או העדפה בכל דרך שיבחר (באמצעי תקשורת, אומנות, הפגנות, תקשורת אישית ועוד) כל עוד הוא אינו פוגע בזכותו של הזולת.

8. עקרון הפלורליזם:

- הכרה בקיומן של קבוצות שונות ומגוונות בחברה ועידודן. קידום רעיונות ואינטרסים של הקבוצות השונות. יש תחרות בין קבוצות המנסות להשפיע על השלטון.
- בבחירות דמוקרטיות: כלל האזרחים רשאים לבחור ולהביע את רצונם. בכנסת יש מגוון של מפלגות המייצגות קבוצות שונות בציבור.